

IVANA MATAS IVANKOVIĆ – GORANKA BLAGUS BARTOLEC

PRIJEDLOŽNO-PADEŽNI IZRAZI U KOORDINACIJI
U HRVATSKOME

COBISS: 1.01

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.30.1.03](https://doi.org/10.3986/JZ.30.1.03)**Predložnosklonski izrazi v priredju v hrvaščini**

V prispevku so analizirane predložnosklonske zveze, ki jih povezuje priredni veznik *i* 'in'. Strukturno-semantična analiza je bila opravljena na primerih najpogostejših predložnosklonskih izrazov, pridobljenih iz korpusa hrWaC kot stalnih izrazov. Posebna pozornost je namenjena predložnim besednim zvezam z enakim predlogom, ki se ponavlja, in tistim, v katerih je drugi predlog izpuščen (npr. *u jednom i u drugom* : *u jednom i drugom* 'v enem in v drugem' : v enem in drugem'). Posebej izpostavljen je tudi poudarjeni *i*, ki se ponavlja pred vsako predložno frazo.

Ključne besede: hrvaški jezik, priredje, priredni veznik *i*, poudarjeni *i*, predložnosklonski izrazi

Prepositional Phrases in Coordination in Croatian

The paper analyzes Croatian prepositional phrases with the conjunction *i* 'and'. Using the hrWaC corpus to search for examples, the most frequent examples were analyzed structurally and semantically. Special attention is paid to prepositional phrases with the same preposition that is repeated and prepositional phrases in which the second preposition is omitted (e.g., *u jednom i u drugom* : *u jednom i drugom* 'in one and in the other : in one and the other'), as well as to emphatic *i*, which is repeated before each prepositional phrase.

Keywords: Croatian, coordination, coordinating conjunction *i*, emphatic *i*, prepositional phrases

1 Uvod

Koordinacija se prema Siliću i Pranjkoviću (2007) odnosi na nezavisnosložene rečenice (npr. *Sjede u kavani i čitaju novine.*).¹ Zhang (2009) koordinirani kompleks

Ivana Matas Ivanković ■ Institut za hrvatski jezik, Zagreb ■ imatas@ihjj.hr ■

 <https://orcid.org/0000-0002-9796-8346>

Goranka Blagus Bartolec ■ Institut za hrvatski jezik, Zagreb ■ gblagus@ihjj.hr ■

 <https://orcid.org/0000-0002-3577-7026>

Ovaj rad financirala je Hrvatska zaklada za znanost projektima HRZZ-IP-2022-10-6867 i HRZZ-IP-2022-10-7697.

- 1 »Nezavisnosloženi (koordiniranim) rečenicama nazivaju se složene rečenice u kojima surečenice čine cjelinu (jednu jedinicu), ali strukturno ne ovise jedna o drugoj, što znači da svaka od surečenica zadržava posebno rečenično ustrojstvo, odnosno da jedna surečenica u strukturnome smislu ne postaje sastavnim dijelom druge.« (Silić – Pranjković 2007: 321)

opisuje kao sintaktički konstituent koji se sastoji od dviju ili više jedinica (koje se nazivaju konjunki), a njegova je kategorija identična kategoriji barem jednog od konjunktata. Općenito, postoji element (čestica, klitika, afiks) koji povezuje konjunkte. Takav se element naziva koordinator, koji se dalje može klasificirati kao konjunktivni (npr. *and* ‘i’), disjunktivni (npr. *or* ‘ili’) i adverzativni koordinator (npr. *but* ‘ali’).² Toporišič (2000) razlikuje čak sedam vrsta koordinacije: kopulativnu, gradacijsku, disjunktivnu, adverzativnu, kauzalnu, eksplikativnu i konsekutivnu,³ dok se koordinirana struktura u Traskovu rječniku (2005: 166) opisuje kao:

[g]ramatička struktura koja se sastoji od dviju ili više jedinica jednake razine, spojenih vezujućom riječi. U engleskom i u hrvatskom koordinirana se struktura većinom sastoji od gramatičkih jedinica povezanih **veznicima** kao što su *i* ili *ili*. U pravilu, dvije ili više *združenih* (eng. *conjoined*) ili *spojenih povezanih* jedinica (eng. *conjuncts*) moraju pripadati istim **sintaktičkim kategorijama**. Evo nekoliko primjera u kojima je koordinirana struktura izdvojena zagrada, kao i njezine sastavne povezane jedinice: [[*Suzana*] i [*njezini roditelji*]] *dolaze* (združene imenske skupine); *Suzana* [[*se svukla*] i [*otuširala*]] (združene glagolske skupine); *Mađarski se govori* [[*u Mađarskoj*], [*u velikom dijelu Rumunjske*] i [*u dijelu Hrvatske*]] (združene prijedložne skupine); *Vozi li ona* [[*dobro*] ili [*loše*]]? (združeni prilozii).

Prema navedenom opisu u koordinirane strukture ubrajaju se i združeni prijedložno-padežni izrazi koji podrazumijevaju pripadnost istim sintaktičkim kategorijama. U ovom radu proučavaju se prijedložno-padežni izrazi povezani veznikom *i* koji je tipičan i najfrekventniji koordinacijski veznik.⁴ Prema ŠKRJ-u veznik *i* »**1. a.** povezuje riječi, označuje pridruživanje, dodavanje [*ja ~ ti; pas ~ mačka*] **b.** zatvara niz u kojemu se nabraja [*ja, ti, on ~ ona*] **c.** u ekspresivnome nabranjanju naglašuje svaku riječ u nizu [*Nakupovala je ~ haljina, ~ cipela, ~ svakakvih stvari.*]; sin. *te*; ant. *ni, niti* **d.** povezuje dvije iste riječi naglašujući njihovo značenje [*On priča ~ priča, nikad kraja.*]; sin. *pa, te* **e.** označuje zbrajanje [*dva ~ tri*].« Koordinacija se uglavnom obrađuje u kontekstu složenih rečenica (usp. Silić – Pranj-ković 2007: 319–328; Belaj – Tanacković Faletar 2020: 15–158), dok je koordinacija na sintagmatskoj razini, kojoj pripadaju prijedložno-padežni izrazi, slabo

2 »A coordinate complex is a syntactic constituent consisting of two or more units (called conjuncts), and its category is identical to that of at least one of the conjuncts.[1] Generally, there is an element (particle, clitic, affix) to link the conjuncts. Such an element is called a coordinator, which can be further classified as a conjunctive (e.g. *and*), disjunctive (e.g. *or*), and adversative coordinator (e.g. *but*).« (Zhang 2009: 9)

3 »Glede na to, v kakšnem razmerju so si deli prirednosti (dalje jih imenujemo kar priredje), ločimo sedem vrst priredij: 1. vezalno (kopulativno), 2. stopnjevalno (gradacijsko), 3. ločno (disjunktivno), 4. protivno (adverzativno), 5. vzročno (kavzalno), 6. pojasnjevalno (eksplikativno) in 7. sklepalno (konsekutivno).« (Toporišič 2000: 646)

4 U hrWaC-u se *i* pojavljuje 44 774 436 puta, *pa* 3 082 784 puta, *te* 4 067 548, *ni* 1 634 773, *niti* 670 672 *te ili* 3 895 093 puta. Korpusna pretraga istim regularnim izrazom prijedložno-padežnih izraza među kojima je suprotni veznik pokazuje da oni ne povezuju susjedne prijedložno-padežne izraze, nego rečenice: ... *stoga smo Vam uvijek spremni ponuditi jedno od njih a na Vama je da samo izrazite svoje želje.*

opisana u hrvatskome, te je cilj ovog rada izdvojiti glavna obilježja prijedložnih spojeva povezanih koordinacijskim veznikom *i* na temelju primjera iz korpusa.

2 METODOLOGIJA

Analiza je rađena na temelju potvrda iz korpusa hrWaC, koji je javno dostupan u alatu NoSketch Engine te sadržava najveći broj pojava (više o korpusu usp. Ljubešić – Klubička 2014). Uzeto je prvih 200 primjera koji su dobiveni pretragom s pomoću regularnog izraza `[tag="S.*"]{1}[lemma="i"][tag="S.*"]`, te su tako dobivene konstrukcije koje na prvome mjestu imaju prijedlog, zatim jednu riječ pa veznik *i* iza kojega slijedi prijedlog i neka riječ. U pretragu su tako ušle i riječi koje nisu imenice. Konstrukcije su zatim poredane prema frekvenciji.⁵ Tri su isključene iz popisa jer veznik *i* ne povezuje prijedložno-padežne izraze koji pripadaju istim sintaktičkim kategorijama (*prije godinu i po dana, između ostalog i zbog toga, među ostalim i zbog toga*). Također, u daljnju analizu nisu uključene konstrukcije s velikim početnim slovom koje je korpus izdvojio kao zasebne: *U dobru i u zlu, Na početku i na kraju te Krajem 19. i početkom 20.* s obzirom na to da su zabilježene i u obliku *u dobru i u zlu, na početku i na kraju i krajem 19. i početkom 20.*, a u analizu nije uzeto ni pet konstrukcija kao *za vrijeme i nakon utakmice, za vrijeme i poslije rata* jer je u njima izraz *za vrijeme* prijedložni izraz sa značenjem istovremenosti te mu u odnosu na ostale primjere nedostaje imenska riječ koja za njim slijedi (npr. *za vrijeme utakmice i nakon nje*). Tako je dobiven popis od 189 konstrukcija na kojima je provedena daljnja analiza. U ostatku rada donosi se (1) opis dobivenih rezultata, (2) rezultati usporedbe prijedložno-padežnih izraza u kojima se isti prijedlog ponavlja ispred obiju imenskih riječi s onima u kojima je prijedlog na drugome mjestu izostavljen te (3) usporedba konstrukcija u kojima se *i* pojavljuje samo između dvaju prijedložno-padežnih izraza s onima u kojima se *i* pojavljuje i ispred prvoga i ispred drugoga prijedložno-padežnog izraza (emfatični *i*).

3 OPIS DOBIVENIH KONSTRUKCIJA

U većini primjera iz korpusa riječ je o konstrukcijama s istim prijedlogom – u 108 se ponavlja isti prijedlog te se izriče isti značenjski odnos između zavisnih riječi (*u jednom i u drugom, s jedne i s druge, u dobru i u zlu, u Hrvatskoj i u svijetu, na jednoj i na drugoj, u nas i u svijetu, za jedne i za druge*). Među njima dominira prijedlog *u*, koji se pojavljuje 43 puta, zatim slijede *na* (18 konstrukcija), *za* (18), s

⁵ S pomoću opcije *Frequency > Make frequency list*, kao *Attribute* je odabrano *Word*, a kao *Position Node*.

(10), *kod* (6), *prema* (4), *od* (3), *po* (3), *o* (2) i *pred* (1). U 81 konstrukciji pojavljuju se različiti prijedlozi s istim ili različitim padežima (*kod nas i u svijetu, u svijetu i kod nas, u nama i oko nas...*), u kojima odnos među sastavnicama može biti i antoniman (*na posao i s posla*). Analiza konstrukcija pokazala je da riječi koje se kao kolokati zdesna pojavljuju iza prijedloga mogu biti i morfološki i sadržajno različite.

Morfološka analiza kolokata koji kao prvi zdesna dolaze iza prijedloga pokazuje da se kao zavisne riječi pojavljuju uglavnom riječi iste vrste koje imaju istu sintaktičku funkciju, npr.:⁶

- (a) imenice: *u proljeće i u jesen, u domovini i u inozemstvu, za muškarce i za žene, prema Bogu i prema čovjeku;*
- (b) zamjenice: *za tebe i za mene;*
- (c) pridjevi: *na hrvatskom i na engleskom;*
- (d) brojevi: *krajem 19. i početkom 20.;*
- (e) prilozi: *prema gore i prema dolje, na dugo i na široko.*⁷

Iznimka su primjeri kao:

- (f) *u Hrvatskoj i izvan nje, na terenu i izvan njega, krajem prošle i početkom ove, u svijetu i u nas, kod nas i u svijetu i kod nas i u inozemstvu*

u kojima se pojavljuju različite vrste riječi.

U primjerima *u Hrvatskoj i izvan nje, na terenu i izvan njega* imenica je na prvome mjestu, a zamjenica na drugome.⁸ Obilježje da je zamjenica na drugom mjestu Zhang vidi kao potvrdu da se koordinirani kompleksi binarno granaju⁹ te da nisu plitka struktura s višestrukim grananjem, odnosno da je prvi konjunkt strukturno viši od drugog.¹⁰

Sadržajna (značenjska) analiza prvoga kolokata zdesna od prijedloga pokazuje: (1) da se kod ponovljenih prijedloga prva i druga zavisna riječ uvijek razlikuju (*od tebe i od mene, u zemlji i u svijetu*), što je i očekivano jer bi se inače dobile dvije identične sastavnice; te su sastavnice često u komplementarnom (*na terenu i na tribinama*) ili antonimnom odnosu (*u ratu i u miru*); (2) kod različitih prijedloga najviše je konstrukcija u kojima su obje zavisne riječi iza prijedloga različite

6 U primjerima s pridjevima, brojevima i nekim zamjenicama česta je elipsa, tj. izostavljanje imenice koju određuju, npr. *na hrvatskom (jeziku) i na engleskom (jeziku)*.

7 Pravopis preporučuje sastavljeno pisanje tih priloga, *nadugo i naširoko*, a tako je i s izrazom *slijeva i zdesna* koji je ovdje zadanom pretragom u korpusu zabilježen kao *s lijeva i s desna*.

8 Osim u primjerima *kod nas i u svijetu i kod nas i u inozemstvu*.

9 »A well-cited argument for the binary-branching constituency of coordinate complexes is Blümel's (1914: 164) observation of a binding asymmetry in coordination. The first conjunct as a whole can be the antecedent of a pronoun in the second conjunct, but the second conjunct as a whole cannot be the antecedent of a pronoun in the first conjunct.« (Zhang 2009: 11)

10 »We can see that the two conjuncts are asymmetrical in binding: the first conjunct is structurally higher than the second one (...). Accordingly, the structure of coordinate complexes cannot be a flat multiple-branching one.« (Zhang 2009: 12)

i odnose se na različit sadržaj. To mogu biti različite imenice (46 konstrukcija): *na poslu i kod kuće, u školama i na fakultetima*. U nekoliko konstrukcija dolazi zamjenica i imenica: *kod nas i u svijetu, kod nas i u inozemstvu*, ili imenica i zamjenica: *u svijetu i kod nas*, gdje *kod nas* znači ‘u našoj zemlji’. U ostalim konstrukcijama s različitim prijedlozima zavisne imenske riječi iza obaju prijedloga označavaju isti pojam koji može biti izražen:

- (a) imenicom koja se ponavlja: *na posao i s posla, s djecom i za djecu, u klubu i oko kluba, u školu i iz škole*;
- (b) zamjenicom koja se ponavlja: *u nama i oko nas, u sebi i oko sebe, oko nas i u nama, oko sebe i u sebi, u njemu i oko njega, prije svega i iznad svega*;
- (c) sa zamjenicom u drugom dijelu koja najčešće zamjenjuje imensku riječ u prvom dijelu: *u Hrvatskoj i izvan nje, na terenu i izvan njega, u klubu i oko njega, u školi i izvan nje*.

Među potvrđenim konstrukcijama ističe se velik broj prijedložno-padežnih izraza sa sastavnicama *jedan – drugi / jedni – drugi* kojima se izražava opreka između dvaju sadržaja: *na jednu i na drugu, s jednim i s drugim, od jednog i od drugog, od jednih i od drugih, u jednoj i u drugoj* (26 konstrukcija).¹¹ Uočene su i 22 konstrukcije koje među prvih 189 konstrukcija imaju i svoj simetrični parnjak s istim sastavnicama, ali različitim poretkom sastavnica: npr. *za djecu i za odrasle – za odrasle i za djecu, u Hrvatskoj i u Sloveniji – u Sloveniji i u Hrvatskoj, u Zagrebu i u Splitu – u Splitu i u Zagrebu, na kopnu i na moru – na moru i na kopnu*.

Kad su sastavnica koordiniranih prijedložno-padežnih izraza imenice i/ili osobne zamjenice, njihovo je značenje uglavnom transparentno. Ti se izrazi prema značenju zavisnih imenskih riječi te prototipnih značenja prijedloga mogu svrstati u različita semantička polja: *prostor/mjesto (u nas i u inozemstvu, na nebesima i na zemlji, u Hrvatskoj i u Bosni, kod vas i kod nas, na terenu i na tribinama, na kopnu i na moru)*, vrijeme (*po noći i po danu, u ratu i u miru*), namjena (*za njih i za nas, za jednog i za drugog, za muškarce i za žene*), okolnosti (*u obrani i u napadu, u dobru i u zlu*), pripadnost (*kod jednog i kod drugog*), usmjerenost (*prema sebi i prema drugima*), odnos/društvo (*s Bogom i s ljudima, sa sobom i s drugima, pred Bogom i pred ljudima*) itd.

11 Obilježuje ih djelomično izostavljanje imenice (*na jednu i na drugu stranu*) ili potpuno izostavljanje imenice (*od jednih i od drugih*), kad je iz prethodnoga konteksta razumljivo na koji sadržaj upućuju (npr. ... *mogu razumjeti obje strane, jer sam svašta čuo od jednih i od drugih*.), pa se o takvoj uporabi u literaturi govori kao o neodređenim zamjenicama (Barić i dr. 1997: 208) ili o njihovu poimeničenju (usp. Marković 2012: 492). Barić i dr. (1997: 208) tumače: »Službu neodređene zamjenice imaju: [...] redni broj *drugi* kad ne znači položaj u redu nego je u suprotnosti s ličnim i pokaznim zamjenicama: ne ja, ne ti, ne ovaj, ne taj i sl., npr. *Ako nećeš ti, hoće d r u g i*. *Za sve su uvijek krivi d r u g i*, ili je u korelaciji s *jedan*, npr. *Jedni su otišli na sjever, d r u g i na jug*.«

Značenje prijedložno-padežnih izraza s pridjevima, pridjevnim zamjenicama ili brojevima (*s lijeve i s desne, u prvoj i u drugoj...*) ovisi o imenskoj riječi zdesna, primjerice izraz *s lijeve i s desne* najčešće označava prostor/mjesto (*s lijeve i s desne strane*), a izraz *u prvoj i u drugoj* može označavati ili vrijeme ili prostor (*u prvoj i u drugoj trudnoći/fazi/rubrici/rundi/rečenicu*). Značenje koordiniranih prijedložno-padežnih izraza sa sastavnicama *jedan i drugi* u jednini također ovisi o kontekstu na koji te sastavnice upućuju te ih je potrebno analizirati u široj sintaktičkoj okolini,¹² dok konstrukcije s množinskim oblicima *jedni i drugi* u koordinaciji najčešće označavaju dvije skupine osoba.

Neki prijedložno-padežni izrazi imaju obilježja frazema kao čvrstih sveza s cjelovitim (prenesenim) značenjem, npr. *po babi i po stričevima, na dugo i na široko, u svoje i u ime, u se i u svoje (kljuse)*.

3.1 Tipovi alternacija

Prijedložno-padežni izrazi povezani veznikom *i* mogu imati alternacije koje ne utječu na značenje, ali imaju stilsku vrijednost. Izdvajaju se dva tipa alternacija: izostavljanje ponovljenih sastavnica ili dodavanje sastavnica, koje odgovaraju dvjema tendencijama u jeziku. S jedne je strane uočljiva jezična ekonomičnost kao »značajka svih ljudskih jezika da neprestano nastoje uspostaviti ravnotežu (sintezu) između dviju suprotstavljenih sila koje u jeziku djeluju. To su s jedne strane komunikacijske potrebe (koje zahtijevaju što veći broj jedinica i što specifičnijih) i na drugoj strani prirodna ljudska inertnost i težnja za manjim naporom« (HE), a s druge redundancija ili zalihost kao »višak obavijesti u komunikaciji radi sigurnijega prenošenja obavijesti, sprječavanja nesporazuma i boljega nadzora nad prenošenjem obavijesti« (HE).

- (1) Izostavljanje dijela koji se ponavlja podrazumijeva:
  - (a) izostavljanje drugog prijedloga kod konstrukcija s ponovljenim prijedlozima (*u Zagrebu i u Splitu > u Zagrebu i Splitu*)
  - (b) izostavljanje imenske riječi kod konstrukcija s različitim prijedlozima i ponovljenom imenskom riječju (*u klubu i oko kluba > u i oko kluba, u školu i iz škole > u i iz škole*).¹³ U eliptičnim konstrukcijama izostavlja se dio koji se ponavlja, odnosno koji se u obavijesnome smislu može shvatiti kao suvišan, ovdje je riječ o punoznačnoj sastavnici. Međutim, hrvatska normativistička literatura nije sklona takvim elipsama te preporučuje upotrebu obaju imenskih oblika, bilo u obliku ponavljanja iste riječi, bilo da na drugome mjestu

12 Npr., koordinirani prijedložno-padežni izraz *u jednom i u drugom* s obzirom na kolokate zdesna može označavati okolnost (*i u jednom i u drugom slučaju*), mjesto/prostor (*i u jednom i u drugom poslu/mediju/području/filmu/smjeru*), vrijeme (*i u jednom i u drugom ratu*).

13 O izostavljanju imenske riječi vidi više u Petrović 2022.

dođe zamjenica, npr *u i oko kluba > u klubu i oko kluba/njega, u i iz škole > u školu i iz škole/nje*.¹⁴

- (2) Dodavanje podrazumijeva pojačavanje izraza još jednim *i* na početku prvoga prijedložno-padežnog izraza (npr. *u Zagrebu i u Splitu > i u Zagrebu i u Splitu, na posao i s posla > i na posao i s posla*). S aspekta razumijevanja taj je *i* zalihostan, međutim on ima svoju komunikacijsku vrijednost. Haspelmath (2007: 15–16) taj tip koordinacije naziva emfatičnom koordinacijom. Prema njemu mnogi jezici razlikuju normalnu koordinaciju kao što su *A i B, X ili Y* i ono što bi se moglo nazvati emfatičnom koordinacijom: *i A i B, ili X ili Y*. Razlika je u tome što je u emfatičnoj koordinaciji naglašeno da svaki koordinand pripada koordinaciji, a svaki se od njih razmatra zasebno.¹⁵ U svjetlu emfatičnosti može se promatrati i ponavljanje prijedloga navedeno u **1a** (*u Zagrebu i u Splitu*) jer bi jezična ekonomičnost nalagala izostavljanje prijedloga (*u Zagrebu i Splitu*), pa se njegovo udvajanje može smatrati emfatičnim isticanjem.

4 DISKUSIJA

U ovom dijelu rada analizirat će se izostavljanje prijedloga ispred druge imenske riječi (*u Zagrebu i u Splitu > u Zagrebu i Splitu*) te pojačavanje izraza emfatičnim *i* (*u Zagrebu i u Splitu > i u Zagrebu i u Splitu*) kako bi se ustanovila raširenost u upotrebi *i* na ovom uzorku proučio odnos zalihosti i ekonomičnosti.

4.1 Izostavljanje drugog prijedloga

Kad se spajaju dva prijedložno-padežna izraza s istim prijedlogom, taj se prijedlog s obzirom na razumljivost sadržaja može izostaviti u drugom dijelu. Očekivalo se da će zbog jezične ekonomičnosti biti više primjera u kojima je drugi prijedlog izostavljen zbog potrebe za što sažetijim izrazom te da se u upotrebi izbjegava ponavljanje istih riječi ili izraza. Cilj nam je u ovom dijelu istraživanja bio utvrditi je li u hrvatskome proširenija upotreba s izostavljanjem prijedloga ili je češća upotreba s ponavljanjem prijedloga te postoje li neki razlozi za takve obrasce. Analiza je rađena na 108 konstrukcija iz korpusa s ponovljenim prijedlogom koje su izdvojene iz početnog popisa od 189 konstrukcija. Svaka konstrukcija s tog popisa pretražena je u korpusu i u obliku u kojemu se ne pojavljuje drugi prijedlog (*u subotu i u nedjelju > u subotu i nedjelju, u Hrvatskoj i u Sloveniji > u Hrvatskoj*

14 Usp. npr. »Budući da obvezno određuje padež imenskoj riječi ispred koje stoji, pogrešne su konstrukcije u kojima izostaje imenica iza prijedloga. U tim svezama (*s/sa i bez, s/sa ili bez*) svaki prijedlog traži svoju padežnu rekciju (*s/sa + I, bez + G*): **Neki su došli s prijateljima, a neki bez* → *Neki su došli s prijateljima, a neki bez njih/prijatelja*.« (Barić i dr. 1999: 179)

15 Haspelmath koordinande određuje kao jedinice koordinacije, a koordinatore kao čestice ili afikse koji povezuju jedinice koordinacije.

i Sloveniji) te je zabilježen i uspoređen broj primjera za jednu i za drugu strukturu. U tablici 1 prikazani su rezultati poredani prema udjelu primjera s izostavljenim drugim prijedlogom (od većega prema manjem). S obzirom na različit broj primjera (npr. *u zemlji i (u) inozemstvu* pojavljuje se ukupno 3973 puta, a *kod vas i (kod) nas* ukupno 46 puta), uspoređivali su se omjeri (npr. od ukupno 3973 puta, konstrukcija *u zemlji i inozemstvu* s izostavljenim drugim prijedlogom pojavljuje se 3803 puta, tj. u 95,72 % primjera). Konstrukcije su zatim poredane prema postotku primjera s izostavljenim drugim prijedlogom.

Tablica 1: Poredak konstrukcija prema udjelu izostavljenog prijedloga u ukupnom broju primjera

Konstrukcija	Broj primjera s ponovljenim prijedlogom	Broj primjera s izostavljenim drugim prijedlogom	Ukupan broj primjera	Udio primjera s izostavljenim drugim prijedlogom u ukupnom broju primjera (%)
1. u subotu i (u) nedjelju	77	1755	1832	95,80
2. u zemlji i (u) inozemstvu	170	3803	3973	95,72
3. u petak i (u) subotu	75	1270	1345	94,42
4. za djecu i (za) odrasle	100	1280	1380	92,75
5. u Hrvatskoj i (u) Sloveniji	52	661	713	92,71
6. u Zagrebu i (u) Splitu	61	748	809	92,46
7. na hrvatskom i (na) engleskom	87	1014	1101	92,10
8. u Hrvatskoj i (u) regiji	91	934	1025	91,12
9. za sebe i (za) svoju	95	932	1027	90,75
10. u Europi i (u) svijetu	130	1248	1378	90,57
11. u SAD-u i (u) Europi	38	314	352	89,20
12. u muškoj i (u) ženskoj	78	623	701	88,87
13. za sebe i (za) svoje	160	1241	1401	88,58
14. u Hrvatskoj i (u) BiH	165	1264	1429	88,45
15. u zemlji i (u) svijetu	98	748	846	88,42
16. na veliko i (na) malo	56	426	482	88,38
17. u Europi i (u) Americi	46	347	393	88,30
18. na sebe i (na) svoje	52	377	429	87,88
19. u Hrvatskoj i (u) inozemstvu	239	1707	1946	87,72
20. u Splitu i (u) Zagrebu	71	507	578	87,72
21. u Hrvatskoj i (u) Bosni	126	869	995	87,34
22. u Sloveniji i (u) Hrvatskoj	51	349	400	87,25

Konstrukcija	Broj primjera s ponovljenim prijedlogom	Broj primjera s izostavljenim drugim prijedlogom	Ukupani broj primjera	Udio primjera s izostavljenim drugim prijedlogom u ukupnom broju primjera (%)
23. s lijeve i (s) desne	83	514	597	86,10
24. u prvom i (u) drugom	54	332	386	86,01
25. za žene i (za) muškarce	97	573	670	85,52
26. u proljeće i (u) jesen	52	304	356	85,39
27. u domovini i (u) inozemstvu	66	375	441	85,03
28. sa sobom i (sa) svojim	45	250	295	84,75
29. prema Bogu i (prema) bližnjemu	83	457	540	84,63
30. u teoriji i (u) praksi	53	277	330	83,94
31. u Hrvatskoj i (u) Europi	88	436	524	83,21
32. prema Bogu i (prema) čovjeku	43	202	245	82,45
33. o sebi i (o) drugima	57	240	297	80,81
34. u prvom i (u) drugom	127	530	657	80,67
35. na lijevoj i (na) desnoj	38	153	191	80,10
36. za muškarce i (za) žene	143	512	655	78,17
37. za odrasle i (za) djecu	52	181	233	77,68
38. za nas i (za) naše	43	149	192	77,60
39. u Crkvi i (u) društvu	63	211	274	77,01
40. u Hrvatskoj i (u) Srbiji	138	398	536	74,25
41. prema sebi i (prema) drugima	157	430	587	73,25
42. u domovini i (u) svijetu	62	169	231	73,16
43. u Hrvatskoj i (u) svijetu	376	1006	1382	72,79
44. po babi i (po) stričevima	49	131	180	72,78
45. u tuzemstvu i (u) inozemstvu	41	105	146	71,92
46. u Srbiji i (u) Hrvatskoj	75	190	265	71,70
47. za majku i (za) dijete	75	187	262	71,37
48. na sjeveru i (na) jugu	47	117	164	71,34
49. s Bogom i (s) ljudima	54	125	179	69,83
50. kod žena i (kod) muškaraca	52	119	171	69,59
51. pred Bogom i (pred) ljudima	82	179	261	68,58
52. u sebe i (u) svoje	273	548	821	66,75
53. kod muškaraca i (kod) žena	131	248	379	65,44

Konstrukcija	Broj primjera s ponovljenim prijedlogom	Broj primjera s izostavljenim drugim prijedlogom	Ukupani broj primjera	Udio primjera s izostavljenim drugim prijedlogom u ukupnom broju primjera (%)
54. u ratu i (u) miru	80	144	224	64,29
55. s jedne i (s) druge	594	1067	1661	64,24
56. kod publike i (kod) kritike	51	89	140	63,57
57. na dugo i (na) široko	103	175	278	62,95
58. za sebe i (za) druge	198	336	534	62,92
59. na kopnu i (na) moru	154	259	413	62,71
60. na moru i (na) kopnu	84	132	216	61,11
61. u Crkvi i (u) svijetu	98	153	251	60,96
62. sa jedne i (sa) druge	807	1255	2062	60,86
63. za tebe i (za) mene	52	69	121	57,02
64. s ove i (s) one	48	60	108	55,56
65. na Istoku i (na) Zapadu	110	137	247	55,47
66. u napadu i (u) obrani	82	102	184	55,43
67. od tebe i (od) mene	43	53	96	55,21
68. s jednima i (s) drugima	44	54	98	55,10
69. sa sobom i (s) drugima	49	60	109	55,05
70. u pozitivnom i (u) negativnom	41	46	87	52,87
71. u svijetu i (u) Hrvatskoj	211	223	434	51,38
72. za jednu i (za) drugu	113	119	232	51,29
73. u obrani i (u) napadu	195	196	391	50,13
74. na jedno i (na) drugo	53	53	106	50,00
75. u dobru i (u) zlu	645	635	1280	49,61
76. na jednu i (na) drugu	76	73	149	48,99
77. na vrhu i (na) dnu	48	43	91	47,25
78. s jednim i (s) drugim	76	65	141	46,10
79. na terenu i (na) tribinama	44	34	78	43,59
80. od jednog i (od) drugog	75	57	132	43,18
81. prema gore i (prema) dolje	52	39	91	42,86
82. od jednih i (od) drugih	75	52	127	40,94
83. u jednoj i (u) drugoj	182	124	306	40,52
84. za jedan i (za) drugi	699	460	1159	39,69

Konstrukcija	Broj primjera s ponovljenim prijedlogom	Broj primjera s izostavljenim drugim prijedlogom	Ukupan broj primjera	Udio primjera s izostavljenim drugim prijedlogom u ukupnom broju primjera (%)
85. o jednom i (o) drugom	65	41	106	38,68
86. za jedne i (za) druge	248	153	401	38,15
87. kod jednih i (kod) drugih	148	88	236	37,29
88. na jednoj i (na) drugoj	292	170	462	36,80
89. na početku i (na) kraju	430	234	664	35,24
90. s lijeva i (s) desna	92	50	142	35,21
91. za jedno i (za) drugo	221	115	336	34,23
92. na jednom i (na) drugom	147	66	213	30,99
93. u svoje i (u) ime	110	49	159	30,82
94. u jednom i (u) drugom	707	306	1013	30,21
95. u nas i (u) inozemstvu	37	16	53	30,19
96. kod jednog i (kod) drugog	84	32	116	27,59
97. za jednog i (za) drugog	46	16	62	25,81
98. po danu i (po) noći	153	50	203	24,63
99. za nas i (za) njih	45	14	59	23,73
100. po noći i (po) danu	44	12	56	21,43
101. za njega i (za) nas	45	10	55	18,18
102. na nebu i (na) zemlji	245	47	292	16,10
103. u se i (u) svoje	207	33	240	13,75
104. za njih i (za) nas	51	8	59	13,56
105. na nebesima i (na) zemlji	106	11	117	9,40
106. kod vas i (kod) nas	42	4	46	8,70
107. u nas i (u) svijetu	266	18	284	6,34
108. u svijetu i (u) nas	135	2	137	1,46

Prikaz u tablici 1 potvrđuje tezu o ekonomičnosti – prevladava izostavljanje prijedloga: ukupno 73 konstrukcije (od 108) pojavljuju se češće s izostavljenim prijedlogom nego s ponovljenim. Najveća razlika u korist izostavljenih prijedloga pokazala se u ovim konstrukcijama (prvih 10 na popisu): *u subotu i nedjelju, u zemlji i inozemstvu, u petak i subotu, za djecu i odrasle, u Hrvatskoj i Sloveniji, u Zagrebu i Splitu, na hrvatskom i engleskom, u Hrvatskoj i regiji, za sebe i svoju, u Europi i svijetu.*

Konstrukcija *na jedno i na drugo* pojavljuje su u jednakom broju kao *na jedno i drugo*.

Ukupno 34 konstrukcije pokazuju jezičnu zalihost jer se češće pojavljuju s ponovljenim prijedlogom, iako ponavljanje nije nužno s obzirom na to da je s aspekta razumijevanja dovoljan samo prvi prijedlog. Najveća je razlika u konstrukciji: *u svijetu i u nas*, koja se 135 puta pojavljuje s ponovljenim prijedlogom, a samo 2 puta s izostavljenim prijedlogom: *u svijetu i nas*. Po omjeru zatim slijede konstrukcije (u tablici 1 od 107. do 99.): *u nas i u svijetu, kod vas i kod nas, na nebesima i na zemlji, za njih i za nas, u se i u svoje, na nebu i na zemlji, za njega i za nas, po noći i po danu, za nas i za njih*. Pregled pojedinačnih konstrukcija u kojima je veći broj ponovljenih prijedloga u odnosu na izostavljeni pokazuje sljedeće:

- (a) U 15 konstrukcija pojavljuje se *jedan – drugi*: npr. *na jednu i na drugu, s jednim i s drugim, od jednog i od drugog*. Već samo pojavljivanje obiju sastavnica *jedan i drugi* u takvim svezama može se smatrati naglašavanjem jer bi umjesto konstrukcija s *jedan – drugi* kraće i sadržajno jednako informativne bile konstrukcije s brojevnim riječima *oba, oboje, obojica* i sl., npr. umjesto *Mislim da je žuti karton za jednog i za drugog bilo najpravednije rješenje...* kraće i ekonomičnije bilo bi *Mislim da je žuti karton za obojicu bilo najpravednije rješenje...* U tom smislu i ponavljanje prijedloga u tim konstrukcijama može se smatrati stilskim naglašavanjem jer drugi prijedlog na obavijesnoj razini ne nosi novi sadržaj.
- (b) U pet konstrukcija u drugom je dijelu osobna zamjenica: *za nas i za njih, za njega i za nas, za njih i za nas, kod vas i kod nas; u svijetu i u nas*. Osobne zamjenice jednosložni su oblici sa silaznim naglaskom, te često dolaze i kao nenaglašene riječi jer im se naglasak pomiče na riječ ispred njih. Budući da je veznik *i* prednaglasnica, ponavljanjem prijedloga ispred druge zamjenice otvara se i mjesto za naglasak čime se postiže jednaka izgovorna vrijednost koordiniranih izraza lijevo i desno od kordinacijskog veznika *i*.
- (c) Neke konstrukcije čvrste su i ustaljene sveze koje imaju stilsku vrijednost (*u dobru i u zlu, na početku i na kraju, na nebu i na zemlji, po danu i po noći*).

Korpusna pretraga pokazuje da je ponavljanje prijedloga rjeđe nego upotreba pojedinačnog prijedloga s izostavljenim drugim prijedlogom. Ponavljanje prijedloga nema obavijesnu vrijednost, ali ima stilsku funkciju i pridonosi ekspresivnosti iskaza te oba prijedložna izraza u koordinaciji imaju jednaku naglasnu vrijednost. Ponavljanje veznika Haspelmath opisuje kao emfatičnu koordinaciju, pa bi se slijedom toga kod ponavljanja prijedloga moglo govoriti o emfatičnoj upotrebi prijedloga. Svaki prijedložno-padežni izraz sastoji se prototipno od prijedloga i imenske riječi pa je izostavljanje prijedloga otklon od incijalnog izraza i rezultat jezične ekonomije koja, kako pokazuju primjeri, ipak prevladava. Ponavljanje prijedloga posljedica je želje za isticanjem (no uzimajući u obzir inicijalni izraz koji uključuje

prijedlog, to je isticanje možda slabije izraženo nego kod emfatičnog *i*, koji se prototipno uopće ne nalazi na početku sveze, nego je njegovo pojavljivanje isključivo rezultat želje za isticanjem).

4.2 Emfatična koordinacija

Prema Haspelmathu (usp. 2007: 15–16) europski jezici imaju monosindetski oblik A koordinator-B za normalnu koordinaciju i bisindetski oblik koordinator-A koordinator-B za emfatičnu koordinaciju. Dva koordinatora (kao što su u engleskom *both... and, either... or*) često se nazivaju korelativnim koordinatorima u takvim emfatičnim konstrukcijama jer se barem jedan od njih ne može pojaviti bez drugoga. U emfatičnoj koordinaciji nije neuobičajeno da oba koordinatora imaju isti oblik i da su identični pojedinačnom koordinatoru (npr. u ruskom *i... i* u usporedbi s pojedinačnim *i*, u talijanskom *e... e* u usporedbi s pojedinačnim *e*). U nekim jezicima samo je drugi koordinator identičan pojedinačnom koordinatoru (npr. u engleskome *both... and* u usporedbi s pojedinačnim *and*), a rjeđe su dva koordinatora identična jedan drugomu, ali nisu identična pojedinačnom koordinatoru (npr. u mađarskom *mind... mind* u usporedbi s pojedinačnim *és*).¹⁶

Prema Haspelmathovoj podjeli hrvatski se ubraja u skupinu jezika u kojoj se pojedinačni koordinator *i* pojavljuje i u udvojenom obliku *i ... i* (*i kod jednih i kod drugih*). Kako bi se dobio uvid u proširenost emfatičnog *i* u koordinaciji prijedložno-padežnih izraza, u daljnjoj analizi uspoređena je upotreba pojedinačnog *i* i ponovljenog *i* tako da je za svaku konstrukciju napravljena usporedba broja primjera s pojedinačnim *i* i broja primjera s ponovljenim *i*, tj. zabilježeno je koliko se puta određena konstrukcija u korpusu pojavljuje bez emfatičnog *i* (npr. *kod jednih i kod drugih*) i s emfatičnim *i* (npr. *i kod jednih i kod drugih*). S obzirom na različit broj primjera (npr. u *nas i u inozemstvu* pojavljuje se 37 puta, a *sa jedne i sa druge* 807 puta), i ovdje su u izračun uzimani omjeri (npr. od ukupno 37 puta oblik *u nas i u inozemstvu* pojavljuje se 31 put, a *i u nas i u inozemstvu* šest puta, što znači da se u ukupnom broju primjera ponovljeni *i* pojavljuje u 16,22 % primjera). Ti su brojevi stavljeni u omjer te su poredani po postotku emfatičnog *i*. Taj je postupak zatim napravljen i na konstrukcijama s različitim prijedlozima.

4.2.1 Usporedba emfatičnog *i* uz ponovljene i različite prijedloge

Usporedba broja primjera emfatičnog *i* uz ponovljene i različite prijedloge pokazuje da je omjer konstrukcija s emfatičnim *i* veći u skupini s ponovljenim prijedlozima. Tako se raspon kod ponovljenih prijedloga kretao od 93,9 % (*i kod jednih i kod drugih*, koji se u tom obliku pojavljuje 139 puta, a kao *kod jednih i kod drugih* devet puta) do 0 % (za dvije konstrukcije koje se ne pojavljuju s emfatičnim *i*, tj.

¹⁶ Takve konstrukcije postoje i u hrvatskome, npr. *i... i, ni... ni, niti... niti*, i u slovenskome *niti... niti, ali... ali, bodisi... bodisi* itd.

pojavljuju se samo kao *u tuzemstvu i u inozemstvu te na dugo i na široko*), a srednja vrijednost svih postotaka s emfatičnim *i* iznosi 42,75 %.

Raspon se kod različitih prijedloga kretao od 35,1 % (za konstrukciju *na selu i u gradu*, koja se u tom obliku pojavljuje 24 puta, a kao *i na selu i u gradu* 13 puta) do 0 % (za 23 konstrukcije koje nisu zabilježene s emfatičnim *i*) sa srednjom vrijednošću svih postotaka s emfatičnim *i* 7,65 %.

Iz navedenih podataka vidljivo je da se emfatični *i* češće pojavljuje uz ponovljene prijedloge: ponavljanje prijedloga u korelaciji je s ponavljanjem koordinatora *i*. Prema Haspelmathu (2007: 15) u takvoj je koordinaciji naglašeno da svaki koordinand pripada koordinaciji i da se svaki od njih promatra odvojeno. Prvi *i* tako ima isključivo stilsku vrijednost naglašavanja jer dolazi na početku izraza te ispred sebe nema istu sintaktičku kategoriju koju bi povezivao s ostatkom. Drugi *i* povezuje prijedložno-padežne izraze, ali u paru s prvim *i*, osim funkcije povezivanja, dobiva i stilsku funkciju isticanja, a ponavljanjem se postiže i ritmičnost.

4.2.1.1 Emfatični *i* uz ponovljene prijedloge

Među konstrukcijama u kojima prevladava emfatični *i* dominiraju one s *jedan i drugi*. U tablici 2 prikazano je prvih 15 konstrukcija po udjelu primjera s emfatičnim *i*, u kojima je vidljivo da samo jedna konstrukcija (*(i) u prvoj i u drugoj*) ne odgovara tomu opisu jer je riječ o rednim brojevima.

Tablica 2: Prvih 15 konstrukcija s ponovljenim prijedlozima prema udjelu primjera s emfatičnim *i*

Konstrukcija	Ukupan broj primjera	Broj primjera bez emfatičnog <i>i</i>	Broj primjera s emfatičnim <i>i</i>	Udio primjera s emfatičnim <i>i</i> (%)
1. (i) kod jednih i kod drugih	148	9	139	93,92
2. (i) za jednu i za drugu	113	7	106	93,81
3. (i) s jednim i s drugima	44	3	41	93,18
4. (i) za jedno i za drugo	221	16	205	92,76
5. (i) za jedan i za drugi	699	57	642	91,85
6. (i) u jednoj i u drugoj	182	15	167	91,76
7. (i) za jedne i za druge	248	21	227	91,53
8. (i) u prvoj i u drugoj	54	5	49	90,74
9. (i) na jedno i na drugo	53	5	48	90,57
10. (i) u jednom i u drugom	707	71	636	89,96
11. (i) s jednim i s drugim	76	8	68	89,47
12. (i) kod jednog i kod drugog	84	9	75	89,29
13. (i) o jednom i o drugom	65	7	58	89,23
14. (i) za jednog i za drugog	46	5	41	89,13
15. (i) na jednom i na drugom	147	21	126	85,71

Ponavljjanje i veznika *i* i prijedloga može se smatrati rezultatom stilskog naglašavanja jer je u obavijesnom smislu redundantno i jedno i drugo. To potvrđuje i činjenica da se među konstrukcijama s ponovljenim prijedlogom i s emfatičnim *i* po učestalosti izdvajaju konstrukcije s *jedan* i *drugi*, koje se i tako mogu promatrati kao naglašeno isticanje elemenata koordinacije u odnosu na kraću i jezično ekonomičniju alternativu s *oba/obje/oboje* (umjesto *I na jedno i na drugo odgovara negativno*. moglo bi se kraće reći *Na oboje odgovara negativno*).

S druge strane, konstrukcije izdvojene u tablici 3 pojavljuju se s emfatičnim i samo jednom (npr. *sa sobom i sa svojim*, *u se i u svoje*, *u sebe i u svoje*, kod kojih prva zamjenica ima imeničku funkciju, a druga pridjevnu) ili nijednom (*u tuzemstvu i u inozemstvu*, *na dugo i na široko*).

Tablica 3: Konstrukcije koje se s emfatičnim *i* pojavljuju jednom ili nijednom

Konstrukcija	Ukupan broj primjera	Broj primjera bez emfatičnog <i>i</i>	Broj primjera s emfatičnim <i>i</i>	Udio primjera s emfatičnim <i>i</i> (%)
1. (i) sa sobom i sa svojim	45	44	1	2,22
2. (i) u se i u svoje	207	206	1	0,48
3. (i) u sebe i u svoje	273	272	1	0,37
4. u tuzemstvu i u inozemstvu	41	41	0	0
5. na dugo i na široko	103	103	0	0

Primjeri uz koje se emfatično *i* pojavljuje samo jednom netipični su primjeri jer prva i druga zavisna riječ ne pripadaju istoj vrsti, a pregled primjera pokazuje da prva, povratna zamjenica često pripada kolokaciji *sam sa sobom* (*Danas sam zadovoljna sama sa sobom i sa svojim rezultatima...*) te da se dio s povratno-posvojnjom zamjenicom može protumačiti kao specifikacija, uže određenje povratne zamjenice (*Ljudi iz daleko težih početnih pozicija čine čuda sa sobom i sa svojim životom.*, *Korist masaže za roditelje je u tome što postaju sigurniji u sebe i u svoje postupanje s djetetom, pogotovo ako je to prvo dijete.*). Slijed *u se i u svoje* dio je frazema *uzdati se u se i u svoje kljuse* i njegovih izvedenica (*Inače, za duži sezonski posao još uvijek vrijedi uzrečica "uzdaj se u se i u svoje kljuse"...*, *Ne mogu reći da nisam vjernik (ako ništa drugo - vjerujem u se i u svoje kljuse...)*). Pregled primjera s *u tuzemstvu i u inozemstvu* pokazuje da oni uglavnom potječu iz novina (vjerojatno iz komentara), te im je u prvom planu objašnjavanje i ne očekuje se stilizacija (*Takovim bi se potezom pravovremeno i ozakonjeno svim državljanima RH u tuzemstvu i u inozemstvu dala kvalitetna informacija...*), ili pripadaju administrativno-pravnim tekstovima (*Ukupni dohodak je ukupni iznos dohotka podnositelja zahtjeva i dohotka članova njegova kućanstva, ostvaren u tuzemstvu i u inozemstvu sukladno propisima o oporezivanju dohotka.*). *Na dugo i na široko*

frazem je koji je zabilježen samo u tom obliku, odnosno bez početnog *i* (*A sebe će na dugo i na široko bez pol problema hvaliti i hvaliti i hvaliti...*).

4.2.1.2 Emfatični *i* uz različite prijedloge

U skupini s različitim prijedlozima po omjeru primjera s emfatičnim *i* i bez njega općenito je manji broj primjera s emfatičnim *i* te je veći broj konstrukcija koje uopće nemaju emfatičnu koordinaciju. Od svih pregledanih konstrukcija (189) nema potvrde za 25 konstrukcija s emfatičnim *i*. Od toga se 23 konstrukcije koje nemaju svoj parnjak s emfatičnim *i* nalaze u skupini s različitim prijedlozima (npr. u korpusu nisu zabilježene konstrukcije *i krajem prošle i početkom ove, i na način i pod uvjetima, i krajem kolovoza i početkom rujna, i na način i po postupku, i s djecom i za djecu, i oko sebe i u sebi, i iz rada i po osnovi, i krajem svibnja i početkom lipnja, i krajem 19. i početkom 20., i u prizemlju i na prvom, i s nama i u nama...*).¹⁷ Među tim konstrukcijama izdvajaju se one koje u sastavu imaju *krajem i početkom* te su u tablici 4 izdvojene sve konstrukcije s tim sastavnicama. Od 12 konstrukcija čak devet ih uopće nije zabilježeno s emfatičnim *i*, a samo tri ih ima emfatično *i* samo u jednom ili dvama primjerima (*i krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih, i krajem srpnja i početkom kolovoza, i krajem osamdesetih i početkom devedesetih*).

Tablica 4: Konstrukcije koje u sastavu imaju *krajem i početkom*

Konstrukcija	Ukupan broj primjera	Broj primjera s emfatičnim <i>i</i>
1. krajem 19. i početkom 20.	339	0
2. krajem prošle i početkom ove	119	0
3. krajem osamdesetih i početkom devedesetih	128	1
4. krajem kolovoza i početkom rujna	90	0
5. krajem srpnja i početkom kolovoza	81	1
6. krajem svibnja i početkom lipnja	74	0
7. krajem 17. i početkom 18.	55	0
8. krajem rujna i početkom listopada	53	0
9. krajem lipnja i početkom srpnja	55	0
10. krajem 18. i početkom 19.	61	0
11. krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih	56	2
12. krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih	50	0

¹⁷ U skupini s ponovljenim prijedlogom nisu zabilježene samo dvije konstrukcije s emfatičnim *i*, a to su: *i u tuzemstvu i u inozemstvu te i na dugo i na široko*.

Specifična semantika te rijetka upotreba ponovljenog *i* pokazuje da konstrukcije s *krajem* i *početkom* treba promatrati kao višerječne jedinice, tj. čvrste sveze koje se sastoje od dvaju dijelova jedinstvene semantike i u čiji sastav ulazi prijedlog, a pravo značenje ostvaruju tek kao cjelina. »U sveze se ubrajaju i primjeri kao *nastati krajem 19. i početkom 20. stoljeća*. Iako je riječ o nekoj vrsti nabiranja, tj. o vremenskom razdoblju koje obuhvaća i kraj jednoga i početak drugoga vremenskog odsječka, njihova semantika zapravo je jedinstvena, odnosi se na razdoblje prije i nakon neke granice (u ovom primjeru oko 1900. godine), a izostavljanje bilo kojeg dijela dovodi do promjene značenja.« (Matas Ivanković 2016: 553)

5 ZAKLJUČAK

U ovom radu na sintagmatskoj razini analizirani su koordinirani prijedložno-padežni izrazi povezani veznikom *i* s obzirom na to da se koordinacija opisuje najčešće na rečeničnoj razini. Posebno su razmatrana dva aspekta: ponavljanje prijedloga i ponavljanje koordinatora *i*. Usporedba konstrukcija u kojima se prijedlog pojavljuje samo jednom i onih u kojima se ponavlja isti prijedlog pokazuje dominaciju eliptičnih izraza s pojedinačnim prijedlogom, što se tumači kao rezultat jezične ekonomičnosti i potrebe da se misao iskaže sa što manje jedinica. Manji je broj primjera koji nisu u skladu s tim načelom, a ponovljeni prijedlozi češće su u upotrebi uz *jedan* i *drugi*, uz osobne zamjenice te u čvrstim vezanim skupinama stalne strukture (*na nebu* i *na zemlji*, *po danu* i *po noći*, *na dugo* i *na široko*) koje pošiljatelj uzima kao gotove jedinice i ne mijenja ih. Ponavljanjem prijedloga postiže se naglasna ritmičnost i ekspresivnost prijedložno-padežnih izraza u koordinaciji, i to neovisno o njihovom sadržaju jer je analiza pokazala da pripadaju različitim semantičkim poljima (mjesto/prostor, vrijeme, način, odnos, pripadnost, društvo, okolnost, namjena itd.).

Drugi dio istraživanja posvećen je emfatičnom *i* te je uočena korelacija između emfatičnog *i* i ponavljanja prijedloga, što je vidljivo i po tome da se po ovom svojstvu razlikuju konstrukcije s ponovljenim prijedlozima i s različitim prijedlozima te je emfatično *i* češće uz ponovljene prijedloge. Ponavljanje prijedloga ima funkciju naglašavanja, a ta se funkcija pojačava emfatičnim *i*, čime se naglašava sadržaj i primateljeva pozornost usmjerava na sadržaj.

Za cjelovitu analizu koordinacije u prijedložno-padežnim izrazima u daljnje je istraživanje potrebno uključiti širu sintaktičku okolinu i širi kontekst (pogotovo upotrebu koordinatora na kraju niza više koordiniranih prijedložno-padežnih izraza), te diskursna i komunikacijska obilježja iskaza u kojima se koordinirani izrazi pojavljuju.

LITERATURA

- Barić i dr. 1997** = Eugenija Barić – Mijo Lončarić – Dragica Malić – Slavko Pavešić – Mirko Peti – Vesna Zečević – Marija Znika, *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga, 1997.
- Barić i dr. 1999** = Eugenija Barić – Lana Hudeček – Nebojša Koharović – Mijo Lončarić – Marko Lukenda – Mile Mamić – Milica Mihaljević – Ljiljana Šarić – Vanja Švačko – Luka Vukojević – Vesna Zečević – Mateo Žagar, *Hrvatski jezični savjetnik*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školska knjiga, 1999.
- Belaj – Tanacković Faletar 2020** = Branimir Belaj – Goran Tanacković Faletar, *Kognitivna gramatika hrvatskoga jezika 3: sintaksa složene rečenice*, Zagreb: Disput, 2020.
- Haspelmath 2007** = Martin Haspelmath, Coordination, v: *Language Typology and Syntactic Description*, ur. Timothy Shopen, Cambridge: Cambridge UP Cambridge, 1–51.
- HE** = ekonomija, jezična; redundancija, v: *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013–2024, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/ekonomija-jezicna>, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/redundancija>.
- hrWaC** = *Croatian web corpus*, https://www.clarin.si/noske/all.cgi/first_form?corpname=hrwac;align=.
- Ljubešić – Klubička 2014** = Nikola Ljubešić – Filip Klubička, {bs,hr,sr}WaC – Web corpora of Bosnian, Croatian and Serbian, v: *Proceedings of the 9th Web as Corpus Workshop (WaC-9)*, ur. Felix Bildhauer – Roland Schäfer, Gothenburg: Association for Computational Linguistics, 2014, 29–35.
- Marković 2012** = Ivan Marković, *Uvod u jezičnu morfologiju*, Zagreb: Disput, 2012.
- Matas Ivanković 2016** = Ivana Matas Ivanković, Složeni prijedložni spojevi, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 42.2 (2016), 543–562.
- Petrović 2022** = Ante Petrović, Sa ili bez istog padeža: katalipsa prijedložne dopune u koordiniranim konstrukcijama, *Jezikoslovlje* 23.2 (2022), 255–279, DOI:10.29162/jez.2022.10.
- Silić – Pranjković 2007** = Josip Silić – Ivo Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Zagreb: Školska knjiga, 2007.
- ŠKRJ** = Matea Birtić – Goranka Blagus Bartolec – Lana Hudeček – Ljiljana Jojić – Barbara Kovačević – Kristian Lewis – Ivana Matas Ivanković – Milica Mihaljević – Irena Miloš – Ermina Ramadanović – Domagoj Vidović, *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga, 2012.
- Toporišič 2000** = Jože Toporišič, *Slovenska slovnica*, Maribor: Založba Obzorja, 42000.
- Trask 2005** = Robert Lawrence Trask, *Temeljni lingvistički pojmovi*, Zagreb: Školska knjiga, 2005.
- Zhang 2009** = Niina Ning Zhang, *Coordination in syntax*, New York: Cambridge University Press, 2009.

POVZETEK

Predložnosklonski izrazi v priredju v hrvaščini

V prispevku so analizirani predložnosklonski izrazi, ki jih povezuje priredni veznik *i* 'in'. Strukturno-semantična analiza je bila izvedena na primerih najpogostejših predložnosklonskih izrazov, pridobljenih iz korpusa hrWaC kot stalni izraz. Usklajevanje omogoča povezovanje: (a) predložnosklonskih izrazov z enakim predlogom, ki se ponavlja (npr. *u nas i u svijetu* 'pri nas in v svetu'), (b) predložnosklonskih izrazov, v katerih je drugi predlog izpuščen, saj se šteje za ponavljajočega (npr. *u Hrvatskoj i svijetu* 'na Hrvaškem in svetu'), in (c) predložnosklonskih izrazov z različnimi predlogi (npr. *u svijetu i kod nas* 'v svetu in pri nas'). Analizirani primeri so obravnavani glede na predloge in odvisne besede, ki se pojavljajo v njih. Posebna pozornost je namenjena razmerju med izrazi z istim predlogom, ki se ponavlja, in izrazi, kjer je drugi predlog izpuščen (npr. *u jednom i u drugom* : *u jednom i drugom* 'v enem in v drugem : v enem in drugem'), kot tudi poudarjenemu *i*, ki se ponavlja pred vsako predložno besedno zvezo.

SUMMARY

Prepositional Phrases in Coordination in Croatian

This article analyzes Croatian prepositional phrases with the conjunction *i* 'and'. Using the hrWaC corpus to search for examples, the most frequent examples were analyzed structurally and semantically. Coordinated prepositional phrases may be divided into: (a) prepositional phrases with the same preposition that is repeated (e.g., *u nas i u svijetu* 'at home and around the world'), (b) prepositional phrases in which the second preposition is omitted because it is considered repetitive (e.g., *u Hrvatskoj i svijetu* 'in Croatia and around the world'), and (c) prepositional phrases with differing prepositions (e.g., *u svijetu i kod nas* 'around the world and at home'). The examples are analyzed in terms of prepositions and the words they govern. Special attention is paid to prepositional phrases with the same preposition that is repeated and prepositional phrases in which the second preposition is omitted (e.g., *u jednom i u drugom* : *u jednom i drugom* 'in one and in the other : in one and the other'), as well as to emphatic *i*, which is repeated before each prepositional phrase.